

1 Petr. 3:19, 20, 21a: In welken hij ook, henengegaan zijnde, den geesten die in de gevangenis [zijn], gepredikt heeft, die eertijds ongehoorzaam waren, wanneer de lankmoedigheid Gods eenmaal verwachtte in de dagen van Noach, als de ark toebereid werd, waarin weinige (dat is acht) zielen behouden werden door het water.

Waarvan het tegenbeeld, de doop...

Het geciteerde moge volstaan, om de nieuwe vertaling in alder belangstelling aan te bevelen. Men leze, maar blijve kritisch. En zóó des te meer dankbaar.

K. S.

Hulp opleiding Argentinië.

In vriendelijken dank ontving ik van D. K. te K. per giro (nr 88) f1.— „voor student Argentinië“.

Zijn er nog niet een paar helpers op den weg? Die h.v. deze week een kleinigheidje zenden willen naar aanleiding van het feit, dat ze een eerste deel „Catechismus-verklaring“ hebben ontvangen als bijlage bij ons blad? We konden er op die manier wel eens „op drinken“, vind ik.

Wie er over denkt, die moet 't ook dadelijk doen. Anders — 't vergeetboek.

K. SCHILDER. Giro 127278.

Een mooie bloemlezing.

Dr W. A. P. Smit: Dichters der Reformatie in de 16e eeuw. — J. B. Wolters' Uitg. Mij., Groningen.

Voor eenige jaren gaf de dichter-criticus Anton van Duinkerken een fors boekwerk uit onder den titel: Dichters der Contra-Reformatie. Daarin wees de Roomsche apologet op het belangrijke aandeel, dat de Roomsche dichters hadden gehad in de literatuur der 16e en vooral der 17e eeuw.

De Gouden Eeuw draagt ongetwijfeld een Calvinistische stempel, maar niet zonder slag of stoot heeft de Roomsche Kerk haar vroegere terrein losgelaten. Een innerlijke reformatie, vooral onder leiding der Jezuïeten, heeft getracht het aanzien der Kerk te herstellen en het verloren gegane gebied te heroveren. Van Duinkerken toonde aan, een hoe groote rol de literatuur daarin gespeeld heeft en welke resultaten werden bereikt. Vondel is niet de eenige Protestant die tot de Roomsche Kerk terugkeerde en zijn talent in dienst stelde van zijn nieuwe geloof, verdedigend zoowel als aanvallend.

Hoewel de Calvinist niet met alle uitspraken van den vurigen apologet accoord kan gaan, is zijn boek toch een goede bijdrage tot juistere beoordeeling der zeventiende eeuw.

Onlangs verscheen er van protestantsche zijde een legenhanger, of zoo men wil, een aanvulling van dit boek. Dr Smit, die zijn studie opdraagt aan Van Duinkerken, verwijst daardoor als het ware naar diens boek. Er bestaan dan ook verschillende punten van overeenstemming tusschen beider werk. Beide auteurs hebben zich een naam verworven en als dichter en als essayist. Hun boeken zijn beide bloemlezingen, voorafgegaan door een breede inleiding. Beiden vragen ze aandacht voor een te lang verwaarloosd tijdperk uit de literatuur, van hun geloofsverzuiging uit bezien.

Er bestaan echter ook verschillen tusschen beiden. Wijdt Van Duinkerken terecht het grootste deel van zijn werk aan de Gouden Eeuw, dr Smit vraagt belangstelling voor dichters uit de 16e eeuw. Beziel de eerste zijn tijdvak vooral met het oog van den dichter, de tweede is in de eerste plaats literair-historicus. Dit laatste komt vooral uit, als beiden een dichter voor hun richting opelischen, wat tweemaal gebeurt. In beide gevallen betreft het een dichter van weinig betekenis, over wien niet veel bekend is. Van Duinkerken besluit spoedig uit de woorden van het gedicht of uit een terloopsche aanduiding, dat de dichter Katholiek is of weer geworden is. Dr Smit daarentegen speurt den geheelen bundel gedichten van den man op, eens zelfs in onuitgegeven handschrift en besluit pas na nauwkeurige vergelijking van den geheelen inhoud, dat de dichter Protestantisch was.

Deze nauwgezette werkwijze typeert den geleerde, die het gevaar trotseert zijn lezers, die hij niet uitsluitend bij vakmensen zoekt, te vervelen met een grondig onderzoek, dat dezen wellicht overbodig lang zal lijken. Toch heeft deze methode een voordeel. De lezer zal ervaren, hoe moeilijk het soms is, bij een dichter uit de eerste jaren der hervorming vast te stellen, of hij een kritisch-Katholiek is, dan wel een ondogmatische Protestant.

Doorlopend wijst dr Smit op deze moeilijkheid. Immers de eersten, die zich van Rome afkeerden, de Sacramentalisten en later de Doopers, leverden in hun lied meer voor een Godzalig leven, dan

voor een rechtzinnig geloof. Enkele martelaarslieden zelfs, zouden door Roomschen kunnen geschreven zijn, die bewogen door het lijden dat zij aanschouwden, hun overkropt gemoed luchtten in kreuple verzen, barstend vol van gevoel.

Deze ondogmatische inhoud is de oorzaak geweest, dat dr Smit niet goed geweten heeft, waar hij de hervormingsliteratuur zou laten beginnen. Daardoor gaat hij zoeken naar voorloppers, die reeds rechtstreeks contact hadden gezocht met God en hadden geijverd voor heiliging des levens, buiten de kerkleer om. Daardoor begint hij bij de Broederschap des gemeenen levens, de kring waaruit de Navolging van Christus, doorgaans aan Thomas à Kempis toegeschreven, is voortgekomen. Hij heeft nu een begin, en kan de niet meer Roomsche mystieke dichters laten voortkomen uit de nog wel Roomsche conventiculen, waarin het dogma moest wijken voor het persoonlijk heilig leven.

Hoe aannemelijk dit proces ook moge lijken, bij de uitwerking waarvan hij steun ondervindt van bekende geleerden als Kühler, Knappert en Lindeboom, het kan mij niet bevredigen. Waarom zou bij de z.g. Moderne Devotie wel van een eigenlijk begin sprake zijn geweest en bij de hervorming niet? Dat klemt te meer, daar andere geleerden uitdrukkelijk ontkennen, dat de Broederschap invloed heeft uitgeoefend op bijbelsch-humanisten als Erasmus, en op de reformatie en contra-reformatie.

Beter had het mij geleken, als dr Smit eenvoudigweg voorbeelden had gegeven van het zeer gevarieerde streven van hen, die zich niet meer in de Roomsche Kerk thuis gevoelden. Hij had dan ook meer kunnen wijzen op de talrijke schakeeringen binnen het Calvinisme. Nu noemt hij Jan van der Noot, Jan van Hout, Marnix en Hooft bij den zelfden Calvinistischen naam, alsof er geen hemelsbreed verschil in opvatting van leer en leven tusschen hen bestond. Nu noemt hij Revius als overtuigd Calvinist en zegt „de anderen zijn echter dichters der Renaissance in den vollen wereldlijken zin van dit woord — met slechts af en toe voor een oogenblik het duidelijke geluid der Reformatie“. Dit is stellig onjuist, vooral voor de 17e eeuw, waarin toch ook Revius leefde. Ik behoef slechts te wijzen op Cats en Huygens.

Wij zijn nu echter in de 17e eeuw beland, terwijl het grootste deel van het boek gewijd is aan de 16e eeuw. Het zou er bovendien op gaan lijken, dat ik slechts critiek had op dit boek en dit is geenszins het geval. Ik bedoelde slechts te wijzen op een paar vlekken, veroorzaakt wellicht door te veel volgen van een vooropgezette mening.

De groote waarde van dit boek ligt in zijn beschouwingen over en zijn bloemlezing uit de poëzie der eerste hervormden. Te weinig is over het algemeen bekend de prachtige poëzie van de martelaren en doopers, prachtig niet door den vorm, want die was soms uiterst primitief, maar door de volheid van 't godsdienstig gevoel, dat er uit spreekt. In verschillende hoofdstukken behandelt de kundige en zeer versgevoelige schrijver, de poëzie van de Sacramentalisten, de eerste martelaren, de Anabaptisten en de Calvinisten. Hij plaatst zijn gekozen gedichten in het raam van den tijd, vertelt wat hij weet over de schrijvers en bespreekt den geest van hun lied. Men krijgt de idee aan de hand van een kundigen gids te gaan door een vrijwel onbekend gebied. Op alle verborgen schoonheden wordt ons gewezen, want anders zouden wij, gewend aan verijnden vorm, veel schoons onopgemerkt voorbijgaan.

De ongekunstelde eenvoud van het martelarenlied, waaruit ondanks den zeer primitieven vorm een ontroerend gevoel spreekt, zal den meest verwenen literairen smaak blijven bekoren. Hier dringen we door naar het hart der hervorming, hier kunnen we hooren, dat niet geld of goed, maar slechts de innige overtuiging de ziel van den opstand is geweest. Het geuzenlied wordt hier slechts in een paar uitingen naar voren gebracht, misschien heeft de auteur deze bekend genoeg geacht, om er niet meerdere uit aan te halen, maar zij spreken van den geloofsmoed onzer vrome vaderen. Het mannelijk element, de groeiende opstandigheid ontbreekt hier in de bloemlezing, maar het straalt door in de forsche liederen van Fruytiers en anderen.

Een moeilijke taak had dr Smit, om den invloed van de Renaissance, met zijn nieuwe wereldbeeld, op het hervormingsgebied aan te toonen. Hij slaagt er m.i. zeer goed in, als hij laat zien, hoe de Doopers met hun wereldvlucht huiverig of afwijzend stonden tegen de nieuwe richting, maar hoe het belijnder Calvinisme, dat de geheele wereld voor God opeischt, in staat was dien invloed te absorberen en de Renaissance ondergeschikt te maken aan zijn wereldveroverend principe.

Niet het minst interessant is het hoofdstuk, gewijd aan de psalmberijmingen. De gemeente in haar behoefte naar een kerklied, berijmde den bijbel en wilde uitsluitend Gods Woord zingen. Hierin gaan voorgoed de dooperschen met hun stichtelijk lied zich afwenden van de calvinisten. Een prachtige vergelijking van de voornaamste psalmberijmingen, die van Utenhove, Datheen en Marnix, besluit dit boek. Na uitvoerig op hun

dichterlijke waarde gewezen te hebben, laat de schrijver duidelijk zien, waarom Datheen's berijming, niet eens oorspronkelijk, lang niet de beste naar den vorm, de overhand heeft verkregen en eeuwenlang behouden.

Met dit boek heeft dr Smit een goede daad verricht. Te lang is de protestantsche letterkunde der 16e eeuw onbekend gebleven. De schrijver hoopt dat door zijn bloemlezing een deel der mooie liederen uit dien tijd weer zal gaan behooren tot het geestelijk bezit van ons volk. Men zal bemerken dat deze hoop niet ijdel behoeft te zijn. Niet elk lied spreekt een even diepe sprake, maar er zijn er verschillende bij, die men zal herlezen, totdat zij een blijvende plaats in het hart zullen verkregen hebben.

Deze mooie bundel verdient door allen gelezen te worden, die liefde hebben voor de letterkunde, ook in haar eenvoudigste, maar meest gevoelvolle openbaring. Dr Smit heeft ons een degelijk bewerkte studie geschonken en een prachtige bloemlezing uit de zuiverste voorbrenghelen van het geloovige hart.

Gron.

H. S.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Tuberculose. I.

In het laatste artikel van een eenigen tijd geleden geplaatste serie hebben wij gezien, dat tuberculose processen het gevolg van een infectie met tuberkelbacillen zijn. Nu moeten wij echter volstrekt niet meenen, dat vóórdien de Tuberculose als ziekte onbekend was. Immers vóór 1882, het jaar waarin Koch den verwekker zelf ontdekte, had Bayle in 1810 al aangeboond het voorkomen van eigenaardige knobbeljes — in 't Latijn tuberculum genoemd — in verschillende organen. Laënnec, wiens naam wij zeker onder de zeer vele onderzoekers op dit gebied niet mogen vergeten, wees er op, dat tuberculose zich zeer verschillend kon gedragen, dat dus de zeer uiteenlopende ziektebeelden niet dan verschillende ontwikkelingsvormen van éénzelfde infectieziekte waren. Niettegenstaande deze opvatting van Laënnec later zeer juist bleek te zijn, vond hij in zijn tijd, begin 19e eeuw, vele bestrijders. Het zou echter nog moeten duren tot 1865, vóórdit met zekerheid te constateeren viel, dat tuberculose inderdaad onder de infectieziekten gerekend moest worden. In dit jaar gelukte het aan Villemain dit te bewijzen door tuberculeus weefsel, afkomstig van een mensch, onder de huid van een konijn te brengen en daardoor een gelijksoortig proces bij dat dier op te wekken. Het infectieus karakter was hierdoor bewezen en toen dan ook, vroeger dan men durfde te hopen, de eigenlijke dragers der infectie in den vorm van tuberkelbacillen door Robert Koch in 1882 werden ontdekt, was de sluitsteen van dit geheele proces gelegd.

Wanneer wij ons nu afvragen of Tuberculose een veel voorkomende ziekte is, dan moeten wij dit onmiddellijk met ja beantwoorden. De verbreiding van tuberkelbacillen is buitengewoon groot, want in bijna alle landen der wereld komt Tuberculose voor. Ook is de dispositie der menschen voor deze ziekte eveneens enorm groot, maar zoo erg als ik het eens las in een Duitsche statistiek, waarin aangegeven stond, dat ongeveer één achtste gedeelte der menschheid aan Tuberculose zou sterven, is het gelukkig niet. Integendeel wij weten, dat lang niet allen, die door den tuberkelbacil zijn besmet, een aandoening krijgen, die vroeg of laat tot den dood voert. Een groote geruststelling is het te weten, dat de meeste der tuberculeuse toestanden zeer sterk tot genezing neigen; wij mogen zelfs verklaren, dat het overgrote deel der tuberculeus-geïnfecteerden niet alleen zonder eenig nadeel dit verdragen, maar zelfs moet deze besmetting voor hen van voordeel zijn, zooals wij in het verdere verloop nog zullen zien. Het is vrijwel zeker, dat alle volwassenen, op een enkele uitzondering na misschien, vooral in de groote steden, eens in hun leven tuberculeus geïnfecteerd zijn geweest. In sommige dier gevallen — lang niet alle bij het leven althans — kan men dan nog de kenteekenen van een tuberculeuse infectie vinden zonder dat de ziekte tot openbaring is gekomen. Hieruit volgt dus al direct, dat men tuberculeus besmet geweest kan zijn, zonder dat hierop een ziekteperiode gevolgd is. De onderzoekingen, na den dood verricht, hebben ons daarom veel geleerd. Ook daardoor weten wij, dat voor ongeveer 90 % bij tuberculosen, voor zoover het is nagegaan, de aandoening in de longen gezeteld schijnt te zijn. Deze wetenschap is voor ons van zeer groot belang juist met het oog op de verspreiding der infectiekiemen bij spreken, niezen en hoesten van lijders met een zoogenaamde open tuberculose, waaronder wij verstaan, dat de patiënten bacillen in hun sputum hebben. Om het gevaar voor de omgeving van deze tuberculose lijders duidelijk te illustreeren, zullen wij de proeven van Flüge even aanhalen. Voor een zieke zette hij een glazen plaat neer en liet den patiënt

daarvo
paalde
plaat g
op een
bacillen
werder
waarde
kunnen
bacillen
neer es
omtrek
verstre
toonde
op een
werder
achten
Wann
noem
80 cm.
doek v
duidel
voor d
Het z
alleen
den ho
de om
door h
drogen
menger
gender
Natu
legen
bij de
dit all
om de
Zoo b
gevent
mijden
jagen,
behelp
tuberc
slapen
niet ee
heden
schen
len me
lijder
heeft v
hoevee
onderv
loekom
een he
Het is
zij wel
opzicht
person
worder
aanrak
die vo
voor e
plicht
schatte
deren
daaron
besmet
leven.
zoogen
kelbaci
een in
mag in
bronchi
den. Zi
natuur
Wat
worder
veel m
wanne
het in
naamde
oefened
zuur d
het fei
sputum
veel na
hierbij
Belat
den in
waar z
dit gev
cillen
Als dez
dan ste
plaats
staat u
sels, d
kunnen
door f
werkin
Het ko
apart l
leusen
ook no
lijkheid
indiv
verder
sel me
heel m
selijke
tot rus

laet de
en's berij-
t de beste
kregen en

daad ver-
terkunde
schrijver
deel der
gaan be-
volk Men
behoef te
e sprake,
men zal
ts in het

en gelezen
terkunde,
st gevoel-
n degelijk
prachtige
selen van

IL S.

AKTIJK

ijd geleden
dat tuber-
fectie met
chter vol-
berculose
1882 het
ontdekte,
oorkomen
lijn tuber-
organen.
r de zeer
togen ver-
zeer ver-
uitéén-
tende ont-
tekte wa-
n Laënnec
n zijn tijd,
ou echter
zekerheid
inderdaad
st worden.
e bewijzen
van een
te brengen
ij dat dier
was hier-
dan men
ler infectie
or Robert
sluitsteen

tuberculose
noeten wij
t. De ver-
tegenwoord
reld komt
der men-
orm groot,
a Duitsche
l ongeveer
an Tuber-
t. Integen-
door den
ng krijgen.
Een groote
neeste der
t genezing
het over-
ten niet al-
maar zelfs
ordeel zijn,
tullen zien.
en, op een
oral in de
euleus ge-
er gevallen
kan men
culeuse in-
openbaring
t, dat men
zonder dat
De onder-
n ons daer-
en wij, dat
oor zoover
longen ge-
s voor ons
oog op de
reken, nie-
ogenaamde
an, dat de
m. Om het
uberculose
ij de proe-
een zieke
ten patiënt

daarvoor een half uur spreken. Volgens een be-
paalde methodiek kunnen de bacteriën op zoo'n
plaat geteld worden. Wanneer wij nu weten, dat
op een dergelijke plaat een paar honderd tuberkel-
bacillen, ja in één geval zelfs tot 20.000 toe geteld
werden, dan begrijpen wij ook aanstonds de groote
waarde van een nauwgezette hygiëne. Gemakkelijk
kunnen wij het ons indenken, dat het gevaar om
bacillen te verspreiden nog grooter wordt, wan-
neer een dergelijk lijder hoest of nies. Ook daar-
omtrent heeft Flüge ons waardevolle gegevens
verstrek. Op dezelfde wijze als boven beschreven
toonde hij niet alleen aan, dat vóór den patiënt tot
op een afstand van 6 M. nog bacillen aangetroffen
werden, maar tevens dat de bacillen zich ook nog
achter den patiënt verspreiden van 25 tot 30 cm.
Wanneer wij nu weten dat bijvoorbeeld de ge-
noemde 6 M. teruggebracht kan worden tot plm.
80 cm., door éénvoudig bij het hoesten een zak-
doek voor den mond te houden, dan is het tevens
duidelijk, dat deze handeling een absolute plicht is
voor de lijders.

Het gevaar om besmet te worden, bedreigt niet
alleen hem, die in de onmiddellijke nabijheid van
den hoestende is, maar allen die vroeg of laat in
de omgeving komen. Immers de druppeltjes, die
door het hoesten in het vertrek verspreid worden,
drijven op en de daarin vervatte bacteriën ver-
mengen zich met het stof, wat later nog weer in-
geademd kan worden.

Natuurlijk spreekt het vanzelf, dat de bacillen
tegen indrogen bestand moeten zijn, wat helaas
bij de tuberkelbacillen het geval is. Doch nu wij
dit alles weten, moeten wij dus ook alles doen
om de omgeving zoo zuiver mogelijk te houden.
Zoo bijvoorbeeld, zorgen voor frissche, behoorlijk
geventileerde kamers en stof zooveel mogelijk ver-
mijden, vooral bij het schoonmaken geen stof op-
jagen, maar liefst nat opnemen of werken met
behelp van den stofzuiger. Dat een lijder aan
tuberculose niet met een ander in één bed mag
slapen is zoo vanzelfsprekend, dat wij daarop
niet eens behoeven te attenderen. Maar ook zal
men den patiënt zijn eigen gebruiksbehoedig-
heden geven, wat weer afzonderlijk dient afgewas-
schen te worden. Doch welke voorzorgsmaatregelen
men ook neemt, toch blijft een hoestende long-
lijder een gevaar voor zijn omgeving. Ieder onzer
heeft wel gelezen, althans is er van op de hoogte,
hoeveel kwaad, hoewel onwetend, een hoestende
onderwijzer kan aanrichten. Gelukkig zal in de
toekomst door de verplichte periodieke keuringen
een herhaling hiervan kunnen worden voorkomen.
Het is voor de ouders van het grootste belang, dat
zij weten, aan wie zij hun kinderen ook in dat
opzicht kunnen toevertrouwen. Ook het dienst-
personeel in huis zal met zorg gekozen moeten
worden, aangezien ook zij veel met de kinderen in
aanraking komen. En het zijn juist de kinderen,
die vooral in hun eerste levensjaren het gevoeligst
voor een tuberculose besmetting zijn. Een eerste
plicht voor de ouders is, het gevaar niet te onder-
schatten. Het spreekt wel vanzelf, dat zij hun kin-
deren niet in een besmet milieu zullen brengen en
daarom moeten zij weten, dat de overbrengers der
besmetting verscholen onder de gezonden kunnen
leven. Een enkelen keer komt het voor, dat een
zoogenaamde chronische hoester inderdaad tuber-
kelbacillen in zijn sputum heeft, zooals later bij
een ingesteld onderzoek kan blijken. Natuurlijk
mag men het niet omkeeren en elken chronischen
bronchitislijder bijvoorbeeld voor tuberculeus hou-
den. Zich hieromtrent zekerheid te verschaffen is
natuurlijk zeer aanbevelenswaardig.

Wat gebeurt er nu wanneer tuberkelbacillen
worden ingeademd of ingeslikt? Het laatste is
veel minder gevaarlijk dan het eerste. Immers
wanneer de bacillen worden ingeslikt, dan gaat
het in de maag aanwezige zuur — het zooge-
naamde maagzuur — zijn werking daarop uit-
oefenen en worden zij vernietigd. Dat het maag-
zuur deze doodende werking heeft, blijkt wel uit
het feit, dat ook de patiënten zelf hun eigen
sputum wel eens inslikken, zonder dat zij hier
veel nadeel van ondervinden. Dat andere factoren
hierbij ook nog in 't spel zijn, is haast wel zeker.

Belangrijker voor ons is, indien de bacillen wor-
den ingeademd en zoo in de longen geraken, al-
waar zij zich dan eventueel kunnen nestelen. In
dit geval ontbrandt er een strijd tusschen de ba-
cillen en de verwekrachten van het weefsel.
Als deze strijd eindigt ten nadeele van de bacillen,
dan sterven zij af. Maar ook het omgekeerde kan
plaats vinden. Als de cellen — een weefsel be-
staat uit kleine microscopische zichtbare vorm-
sels, die wij cellen noemen — te gronde gaan,
kunnen de bacillen zich nog dieper indringen en
door hun afscheidingsproducten een schadelijke
werking op het omgevende weefsel uitoefenen.
Het komt dan tot een ontsteking met een geheel
apart karakter, waardoor het juist zijn tubercu-
leusen oorsprong verraadt. Deze ontsteking kan
ook nog weer teruggaan zonder verdere schade-
lijkheid te veroorzaken. Is de weerstand van het
individu echter te gering, dan schijdt dit proces
verder voorwaarts en wordt het omliggende weef-
sel met ontstekingsproducten opgevuld. Het ge-
heel maakt dan den indruk van een kleine plaat-
selijke longontsteking. Ook nu nog kan dit proces
tot rust komen. Breidt de ontsteking zich echter

uit, dan kunnen geheele longkwabben of meer nog
aangetast worden, waardoor de kans op genezing
sterk vermindert. Gelukkig zijn dit uitzonderings-
gevallen.

Aan den alleroersten tuberculeusen longhaard
heeft men den naam gegeven van primair affect.
Vanuit dit primair affect worden bacillen met de
lymfe naar de lymfklieren gevoerd. Het is in
het lichaam zoo, dat elk gebied zijn eigen lymf-
klieren heeft, die eigenlijk als een filter werken
en al datgene, waar het lichaam zich van wil ont-
doen, opvangen. De lymfklieren van de long be-
vinden zich aan den longwortel en het is gemak-
kelijk te verstaan, dat ook deze klieren door hun
filterwerking tuberkelbacillen bevatten en als
slachtoffers van hun plicht ziek worden.

Dit verloop van het tuberculeuse proces is zeer
wetmatig. Het primair affect en het aangedaan
zijn van de longwortelklieren noemen wij te zamen
het primair complex, wat in verreweg de meeste
gevallen geheel tot rust komt. Is dit niet het ge-
val dan breidt het primair affect zich uit en
kunnen nieuwe haarden in de long ontstaan. Deze
haarden kunnen kazig versterven, waaronder wij
verstaan een weefselversterf; deze doode massa
stolt dan en krijgt een zekere vastheid, die ons
aan weke kaas doet denken. Door de luchtpijpjes
kan deze massa zich naar buiten ontlasten, waar-
door er een holte — caverne genoemd — over-
blijft. Ook dan nog is genezing heel goed mogelijk.

Het primair affect en het primair complex zijn
aandoeningen, die de zuigelingen treffen, besmet
uit eigen omgeving en vaak al door de moeder
zelf. Verkeert het kind steeds in een gezonde om-
geving, dan zullen deze vormen op lateren leeftijd,
als het meer tusschen andere menschen komt,
optreden. Gelukkig komen de primair complexen
vaak al geheel tot rust en een eenvoudig litteken
van een bepaald soort weefsel — bindweefsel ge-
naamd — dat na jaren nog kan verkalken, ja zelfs
verbeenen, toont aan dat hier in de prille jeugd
een besmetting is geweest. Dat de eerste tuber-
culeuse aandoeningen in zeer vele gevallen vol-
komen genezen, mag ons echter niet zorgeloos
maken. Op alle verzorgsters van kinderen rust
tot heil van het kind wel degelijk de plicht zuige-
lingen zoo spoedig mogelijk uit een besmette om-
geving te brengen, want hoe erger de infectie is,
hoe geringer de genezingsmogelijkheid. Een vroeger
afzondering van reeds besmette kinderen werkt
de genezing sterk in de hand en terwille van haar
baby zal een moeder met open longtuberculose,
hoe hard het ook moge schijnen, haar kind niet
zoogen. Het primair affect kan met zich mede-
brengen een gedeeltelijke immuniteit, dat wil zeg-
gen een gedeeltelijke onvatbaarheid en hoe wij nu
trachten met behulp van de immuniteitsgedachte
ook de tuberculose te bestrijden, willen wij later
bezien.

H.

K. H.

HET BOEK VAN DE WEEK

De nihilistische Revolutie.

II.

Rauschning heeft zijn boek als titel gegeven:
De nihilistische Revolutie. De omwenteling die
zich in Duitschland voltrokken heeft na de over-
name van de macht door de nationaal-socialisten
wordt door dezen auteur gekenschetst met het
woord „nihilisme“.

Rusland is het geboorteland van het nihilisme
in de praktijk. In de vorige eeuw heeft een revo-
lutionaire beweging onder dezen naam in Rusland
en tot ver daar buiten veel van zich doen spreken.
De nihilisten meenden dat de wereld, waarin zij
verkeerden, toch niet voor verbetering vatbaar
was en dat al de pogingen om andere toestanden
te scheppen door wijziging van de maatschappe-
lijke verhoudingen tenslotte weer tot mislukking
gedoemd waren. Zij streefden er daarom naar, heel
de bestaande maatschappelijke en staatkundige
orde zoo radicaal mogelijk te vernietigen. De niji-
listen kwamen tot een vaste organisatie en pleeg-
den vele aanslagen op den Czaar en andere groot-
waardigheidsbekleeders. Op eigen geheime drukke-
rijen werden geregeld vlugschriften en pamfletten
gedrukt, die dan onder het volk verspreid werden
en overal binnengesmokkeld werden. Deze ge-
schriften waren alle gesteld in een fellen toon en
getuigden van grooten haat tegen het regeerbeleid.

De regeering trad met de uiterste strengheid
tegen deze menschen op en het gevolg ervan was,
dat velen de wijk moesten nemen naar het buiten-
land. De bolsjewiki, die na den val van het Cza-
ristisch regime in Rusland aan de macht konden
komen, hebben in de praktijk van hun optreden
veel overeenkomst met deze nihilisten uit de vorige
eeuw. Het is typerend dat Rauschning een naam,
aan een oorspronkelijk Russische beweging ontleend,
toepast op de door de Nazi's bewerkte om-
wenteling. Rauschning legt er in de toekenning
van dien naam reeds den nadruk op, dat de actie
der Sovjets in Rusland en die der Nazi's in
Duitschland in den diepsten grond volkomen pa-

rallel loopen en dat het dus niets behoeft te ver-
wonderen, dat deze machten, die elkaar jarenlang
met alle beschikbare middelen wilden bestrijden,
op zekeren dag, elkaar nog eens zouden vinden.

De schrijver geeft een breede uiteenzetting van
de methoden van het nationaal-socialisme om te
komen tot de radicale vernietiging van het vige-
rende staatsbestel in Duitschland.

„Alle reusachtige organisaties van het nationaal-
socialistisch systeem“, zoo betoogt Rauschning,
deels vóór, deels na 1934 ontstaan, die het volks-
bestaan tot in zijn fijnste en intiemste vertakkingen
beheerschen, zijn technische hulpmiddelen in den
strijd om de macht. Het zijn geen nieuwe licha-
men, die zichzelf besturen, het zijn geen corpo-
raties, geen voor het geheel noodzakelijke or-
ganen van staat of maatschappij, het zijn louter
technische hulpmiddelen in dienst van de macht,
van de propaganda, van de spionage, van het
terrorisme; het zijn werktuigen om de stemming
onder het volk te beïnvloeden, maar nooit organen
voor het kweken van zelfstandige persoonlijk-
heden. Deze werktuigen kennen maar één rich-
ting: van boven naar beneden; van het centrale
punt naar de afzonderlijke gezinnen.“ (pag. 47).

Rauschning laat niets onbeproefd om bewijzen
voor deze stelling bij te brengen en om de wer-
king van het gansche systeem duidelijk te maken.

Toen de „elite“ van de partij tenslotte de be-
geerde macht kreeg, gevoelde men aanstonds
groote behoefte om deze macht zoo goed mogelijk
voor de toekomst te waarborgen. Vandaar de
nieuwe organisatie, die alles en allen omvatten
moest. Al wat er aan verenigingen en organisaties
bestond moest worden gelijkgeschakeld, hoe on-
schuldig en vredig het optreden van deze organisa-
ties ook zijn mocht. Het streven zat van den aan-
vang af voor, om iederen burger bij iederen stap
dien hij deed met de partij in aanraking te bren-
gen. Het persoonlijk initiatief moest verdwijnen;
de partij-instanties namen de controle en de zorg
over alles en nog wat op zich.

Een gevaar bij een dergelijken opzet is echter,
dat de partij-functionarissen op hun gebied een
groote mate van zelfstandigheid krijgen en wel
eens een bedreiging kunnen vormen voor de heer-
schende groep. Om aan dit gevaar zooveel mogelijk
te ontkomen, worden de diverse organisaties ge-
durig hervormd; afzeten en verplaatsen van de
functionarissen is aan de orde van den dag.

Daarnaast beschikken de machthebbers over een
groot aantal met zorg gekozen en beproefde mid-
delen, die weer als hulp bij de machts oefening
gebruikt kunnen worden. Men denke slechts aan
de concentratiekampen, aan het schrikbewind der
politie, aan de methoden van de geheime politie,
aan de middelen om schrik aan te jagen om een
algemeen angsttoestand te scheppen en om zelf-
standige karakters te breken. Wij behoeven daar-
over nu niet afzonderlijk te gaan spreken.

In de laatste jaren is er wel zooveel over al
dergelijke methoden aan het licht gekomen en in
de couranten ons voorgelegd, dat men zonder
moete zich over de doelmatigheid van één en
ander met betrekking tot de bewaring van de
machtsposities een voorstelling kan vormen.

Rauschning wijst er op, hoe de doorvoering van
dit systeem van gelijkgeschakeling tenslotte alle ver-
houdingen op ieder gebied aantast. „Het resultaat
van deze zes jaar is een zoo volkomen verval van
alle normen en zoogenaamde normen, dat er ten-
slotte geen enkele kracht meer zal resten, die nog
een hooger vorm van ordening zou kunnen
waarborgen. Dit verval laat zich niet alleen gelden
in de verhouding der menschen tot het nationaal-
socialisme en ook niet uitsluitend in de kringen
der nationaal-socialistische regeerders, maar het
treedt overal op.“

Als men de dingen hun gang laat gaan, dan zal
er een totaal uitgeput, ongelooft, sceptisch, ver-
brokkeld volk overblijven, dat voor afzienbaren
tijd tot geen energie-ontploffing meer in staat
zal zijn.“ (pag. 98).

Het is een akelig visioen, dat Rauschning ons
schildert van de positie van het Duitse volk.
Dit volk wordt geringeloorde door ambtenaren van
de partij, geknecht, gekweld, tot slavernij gebracht.
Het wordt op een zeer speciale manier voorge-
licht over de ontwikkeling van den toestand. Het
komt overal met de macht van de partij in aan-
raking. „Wie Duitschland kent, weet, dat dit volk
tegenwoordig niet eens meer aan zijn eigen wils-
kracht geloof, zoo diep is het in de jaren van de
slavernij gezonken.“ (pag. 100).

En de „elite“, de leiders, die al het mogelijke
doen om de macht te behouden? Wat valt er
van hen nog te zeggen? Is er kans op, dat er
nog eens gedachten tot heerschappij komen in
die kringen, die waarborgen met zich brengen,
dat er een blijvende verandering kan intreden?
Rauschning is er van overtuigd dat dit niet het
geval is. De elite kan zich slechts handhaven door-
dat zij het revolutionaire proces steeds aan den
gang houdt; terwijl zij zich inspannen om aan de
macht te blijven, moet zij de oude orde in de
gemeenschap tot ontbinding doen overgaan. „En
als de orde in het binnenland volkomen gesloopt
is, dan zal zij het oog richten op het buitenland,
om ook daar de bestaande orde omver te werpen“.

Wij hebben er reeds op gewezen over welk een